

fiol
fakta

Fiolhållning

Försök hålla fiolen så avslappnat som möjligt, dra inte upp axlarna. Du ska helst stå "som vanligt" och hålla fiolen i den vinkel den hamnar när du håller med bara hakan på hakstödet. Hitta ett hakstöd och axelstöd som passar så att det inte känns som om fiolen håller på att halka ner utan fiolhanden blir fri att spela!

Fiolen ska komma till dig - inte du till fiolen.

En avslappnad vänsterhand:

- handleden rak
- tummen ganska rak
- Fingrarna lite böjda

Samma sak när du håller fiolen:

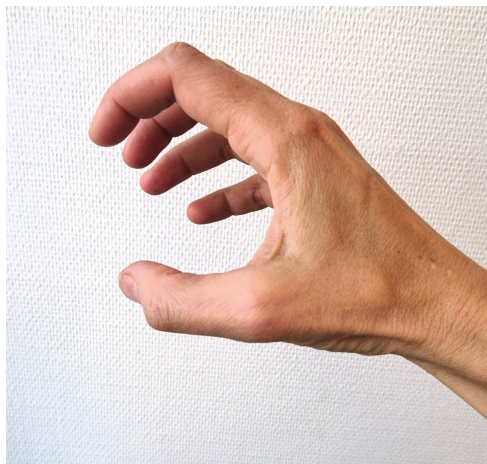

Se upp för fel:

- luta inte handen mot fiolens kant
- böj inte handleden och håll fast fiolen med handflatan
- vila inte armbågen mot midjan

Stråkhållning

Alla fingrarna ska vara böjda, då är de redo att röra sig - inte låsta.

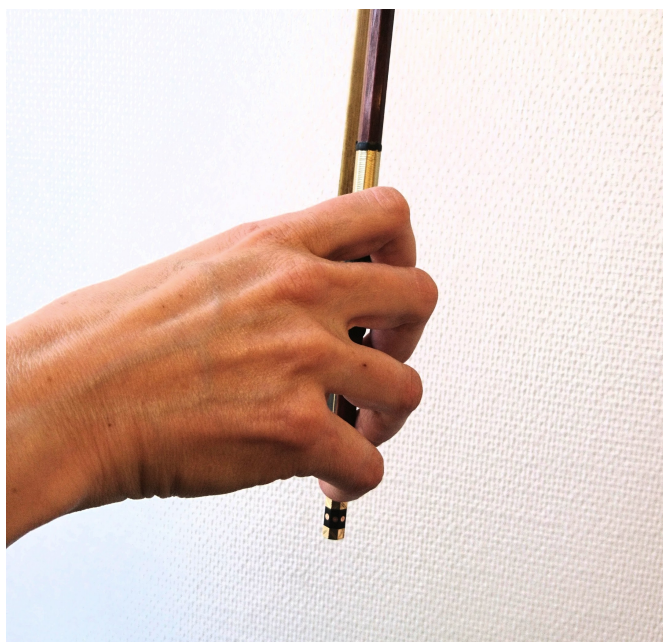
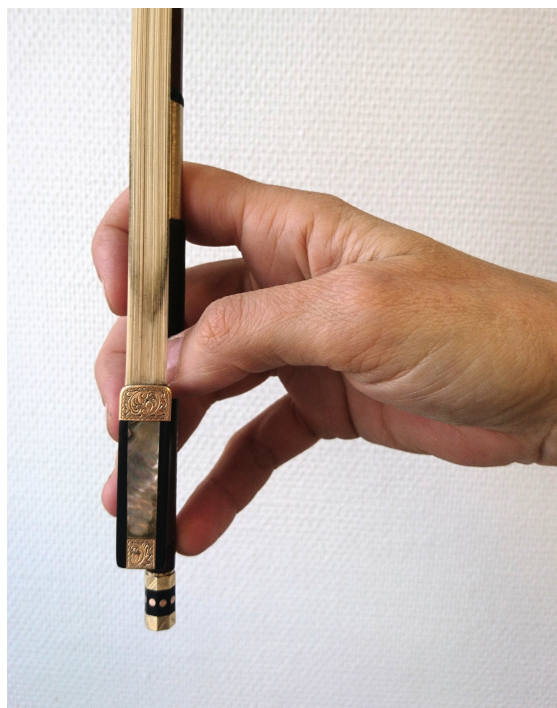

Tänk dig att du ska hålla i en apelsin eller tennisboll - hur blir fingrarna?
Alla böjda och med mellanrum

Likadant när fingrarna är på stråken - böjda och med mellanrum.

Pekfingret lutar och håller stråken i andra "vecket".

Lillfingret står på sin spets uppe på stråkstocken.

Se upp för fel:

- böj inte tummen bakåt så den blir låst och orörlig.
- håll inte fingrarna tätt ihop.
- sträck inte ut pekfingret utan låt stråken vila i andra vecket.

Enkel greppövning i alla lägen

I första läget: 0123 1234 4321 3210

I alla andra lägen: 123 234 432 321

Grepp 1: 2&3 tätt (hög 2:a)

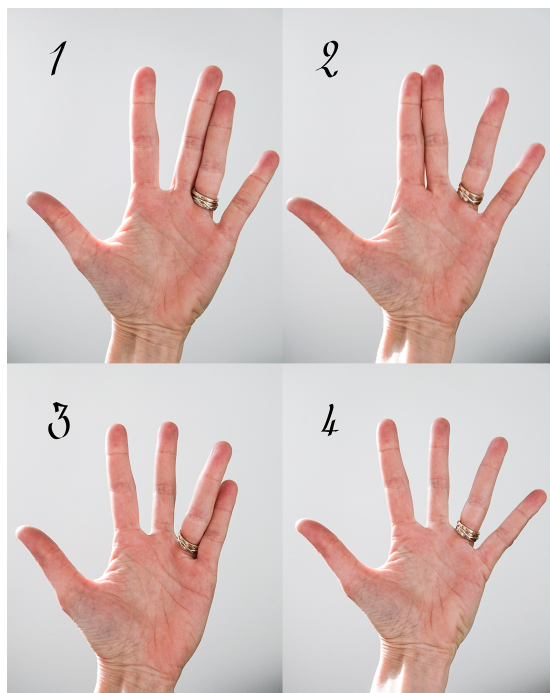
Grepp 2: 1&2 tätt (låg 2:a)

Grepp 3: 3&4 tätt (hög 3:a)

Grepp 4: helton mellan alla (låg 1:a)

Spela fingermönstret längst upp med de olika greppen!

Använd som uppvärmning, stråkövning, öva "fin fiolhand", intonation (spela rent)

- **Fin fiolhand:** försök vara avslappnad, tummen sticker bara upp litegrann ungefär mittemot 1:an, handleden rak, fingrarna böjda så de spelar med spetsen på strängen.
- **Intonation:** spela långsamt med hela stråk och försök höra att det blir helt rent – lyssna efter klangen, då klingar violinen mycket mer.
- **Stråkövningar exempel:** hela stråk, övre hälften, undre hälften, legato olika långt, mjuka stråkväxlingar, olika stråkarter som spiccato, martellato, portato och staccato.
- **Fingerstyrka i lägesspel:** "slå" ner fingret på strängen och spela lös sträng mellan varje ton.
- **Uppvärmning:** alla dessa varianter fungerar bra som uppvärmning, prova att börja långsamt och sedan spela snabbare och snabbare.
- **Tänk alltid på:** förbered fingrarna – tänk innan du sätter ner fingret om det ska vara nära (halvton) eller mellanrum (helton), låt alltid fingrarna stå kvar där de kan så blir det säkrare och renare när du spelar!

Börja med vibrato

Gör vibrato med en avslappnad "tung" hand och låt vibratot komma från underarmen så följer handen med.

- Öva först utan fiol genom att t ex skaka en tändsticksask med fiolhanden i "fiolhållarläge".

- Öva utan fiol med andra handen stilla som "låtsasfiol" i fiolhållarläge.

OBS! Tummen och fingret som gör vibrato bildar en cirkel.

Håll fast med tumme och ett finger i taget och gör vibrato från armen.

Prova med alla olika fingrar - ett i taget bildar cirkel med tummen.

- Öva glissando med handen i högt läge vid kanten på fiolen. "Vinka till dig själv". Handen långt upp.
- Prova att bara "rulla" på fingerspetsen. Fingret ska kännas avslappnat som en "krok som hänger ner från fiolen".
- Stötta snäckan mot en vägg och prova vibrato i första läget.

Se upp för fel:

- kläm inte fast pekfingret mot fiolens hals, då skakar hela fiolen istället.
- gör vibrato med ett finger i taget.
- låt inte tummen sticka upp för långt.

MUSIKALFABETET:

A B C D E F G_{A B C D E F G}

När tonerna går uppåt - ljusare och ljusare följer deras namn alfabetets ordning. Tonernas namn är samma för alla instrument, fingersättningen är bara för violin.

Korsförtecken/höjningstecken #:

höjer tonen ett halvt steg (gör den lite ljusare) och sätter -iss på namnet.

B-förtecken/sänkningstecken b:

sänker tonen ett halvt steg (gör den lite mörkare) och sätter -ess på namnet.

Återställningstecken $\natural$:

tar bort alla andra tecken och återställer tonen till sitt vanliga namn.

Violinens toner i första läget

- Namn över noterna och fingrar under

(L betyder lågt finger / nära det förra, H betyder högt finger / sträck)

G A B C D Giss Aiss Biss Ciss Diss Gess Ass Bess Cess Dess

G0 1 2 3 4 GL1 H1/L2 H2/L3 H3/L4 H4 ospelbart GL1 L2 L3/H2 L4

D E F G A Diss Eiss Fiss Giss Aiss Dess Ess Fess Gess Ass

D0 1 L2 3 4 DL1 H1/L2 2 H3/L4 H4 GL4 DL1 L2/1 L3/2 L4

A B C D E Aiss Biss Ciss Diss Eiss Ass Bess Cess Dess Ess

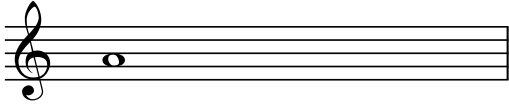
A0 1 L2 3 4 AL1 H1/L2 2 H3/L4 H4 DL4 AL1 L2/1 L3/2 L4

E F G A B Eiss Fiss Giss Aiss Biss Ess Fess Gess Ass Bess

E0 L1 L2 3 4 EL1 1 2 H3 H4 AL4 EL1 L2/1 L3/2 L4

Notvärden

Orden är en hjälp för att minnas notens längd
t ex "jät-te-lång-sam" har fyra stavelser precis som notens värde och stråken går också jättelångsamt.

Helnot = 4 "jättelångsamt"

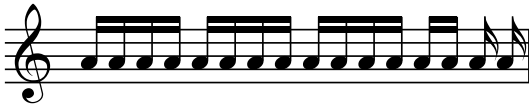
Halvnot = 2 "långsamt"

Fjärdedel = 1 "gå"

En åttondel = $1/2$ "spring"
Två åttondelar = 1 "springa"

En sextondel = $1/4$
Fyra sextondelar = 1 "jättesnabba"

En helnot = två halvnoter = fyra fjärdedelar = åtta åttondelar = sexton sextondelsnoter.

Noterna balkas ofta samman (sitter ihop) ett taktslag i taget - alla dessa grupper blir 1 slag.

"Spri - nga, jät - te - snab - ba, jord - gub - bar, äp - pel - juice."

Trioler - tre åttondelar sitter ihop med siffran tre över. Tre åttondelar på ett slag (lite snabbare).

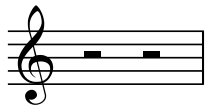

"Tri - o - la, tri - o - la, tri - o - la, tri - o - la."

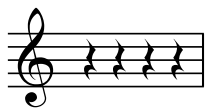
Pauser

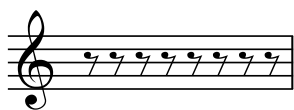
Helpaus = 4 OBS! Kan också vara en takts paus, kolla taktarten för längd.
Paustecknet "hänger" under notlinjen - som en hel lampa hänger i taket.

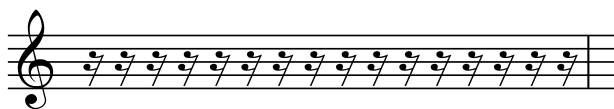
Halvpaus = 2 Paustecknet ligger på notlinjen - som en lampa som fallit ner på golvet och gått i två halvor.

Fjärdedelspaus = 1

Åttondelspaus = 1/2, kort som en "andningspaus"

Sextondelspaus = 1/4, väldigt kort paus.

Punkterade noter

Punkten gör noten längre!

Punkterad helnot = 6 "jättelångsam-långsam"
Helnot+halvnot

Punkterad halvnot = 3 "långsam-gå"
Halvnot+fjärdedel

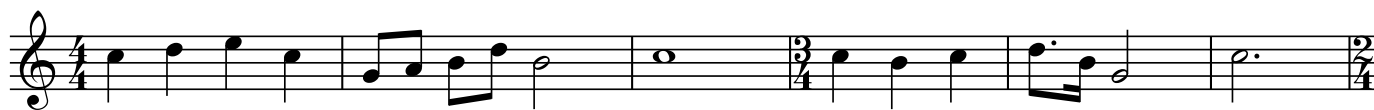

Punkterad fjärdedel = 1+1/2 slag, "långsam"
Fjärdedel+åttondel

Punkterad åttondel = 3/4 slag, Åttondel+sextondel
Följs oftast av en sextondel "hopsa"-rytm

Vanliga taktarter

Pulsen på fjärdedelar:

Fyra fjärdedelstakt = fyrtakt,

tre fjärdedelstakt = tretakt,

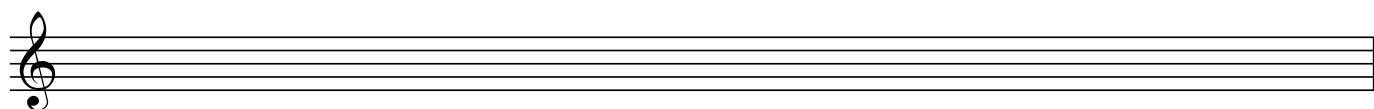
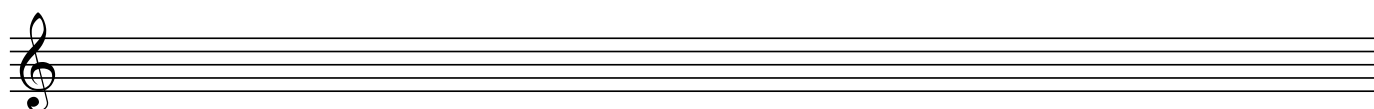
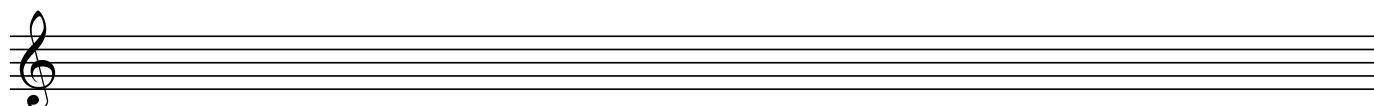
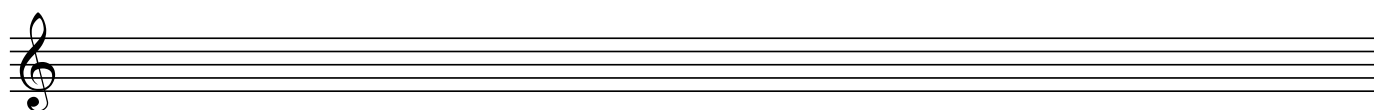
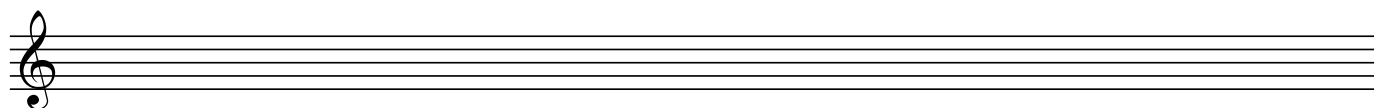
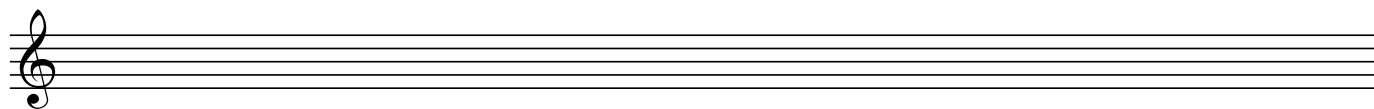
två fjärdedelstakt = tvåtakt

C = fyra fjärdedelstakt, pulsen på fjärdedelar

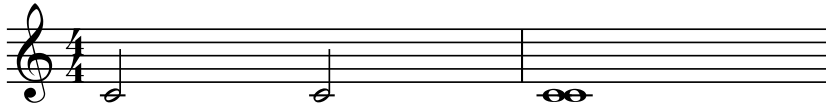
Struken takt= pulsen blir på halvnot
Dubbelt så snabbt, tvåtakt.

Här kan du öva på att skriva noter och takter:

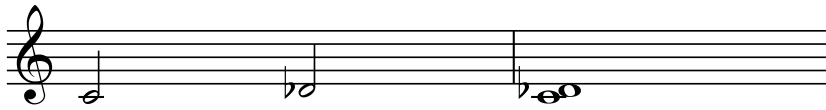

Intervall - avstånden mellan toner

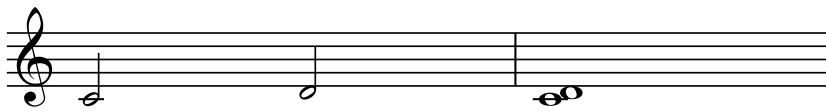
På pianot är det en halvton (liten sekund) mellan tangenterna,
det motsvaras på fiolen av ett finger tätt intill nästa.
En durskala är uppbyggd av heltoner (stor sekund) och halvtoner.
Alla "hopp" och dubbelgrepp har också speciella namn.

Prim=samma ton

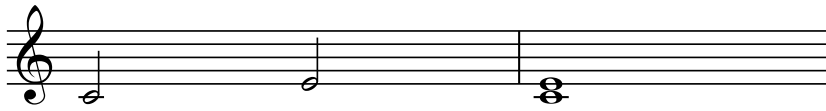
Liten sekund=halvton

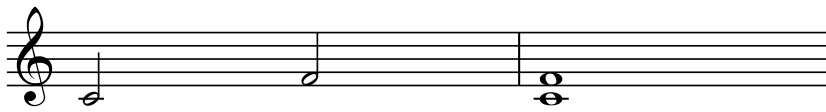
Stor sekund=helton

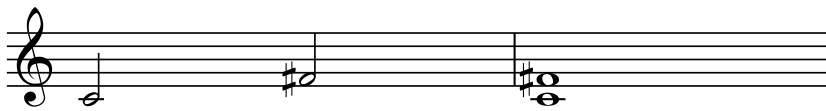
Liten ters=tre toners avstånd, mollters

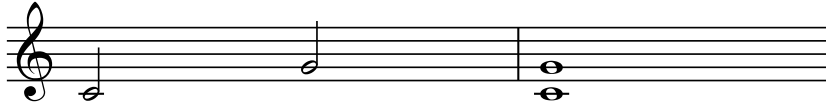
Stor ters=tre toner, durters

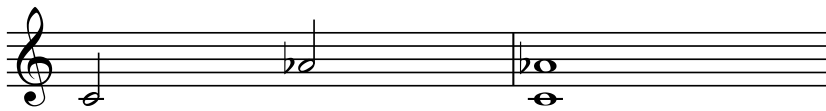
Ren kvart=fyra toner, "Bamselåten"

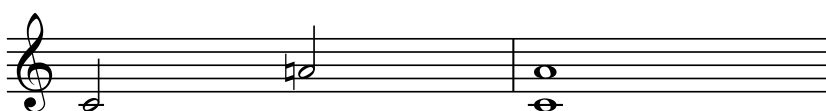
Överstigande kvart=fyra toner,
"diabolus in musica"

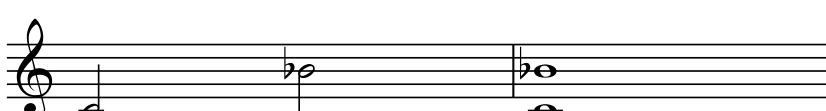
Ren kvint=fem toner, "blinka lilla",
violinen är stämd i kvinter

Liten sext=sex toner,
"bär ner mej till sjön"

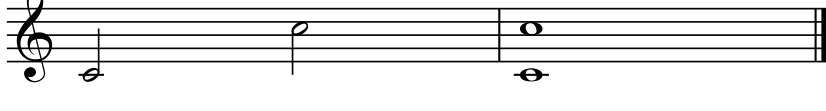
Stor sext=sex toner,
"nu tändas tusen juleljus"

Liten septima=sju toner,
"there's a place for us"

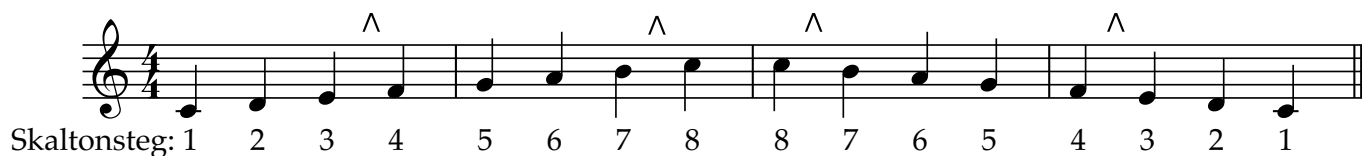
Stor septima=sju toner,
inledningston

Ren oktav=åtta toner,
samma tonnamn

Uppbyggnad av skalor och treklanger

Durskalan har alltid halvton (tätt mellan fingrarna) mellan ton 3 och 4 samt 7 och 8. Här är det utmärkt med "tätt-ihop-tecken". Skriv dit dem som hjälp i andra durskalor.

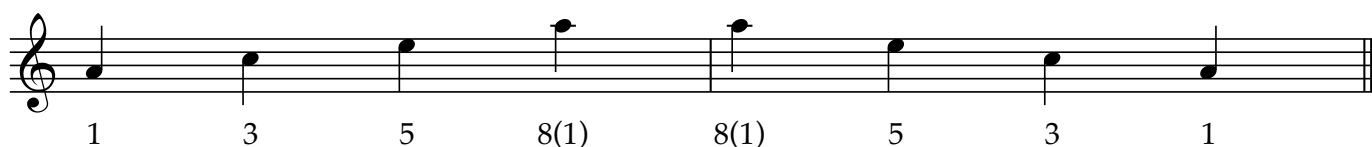
Treklangen (ackordet) består av 1:a, 3:e och 5:e tonen i skalan. 8=samma ton som 1

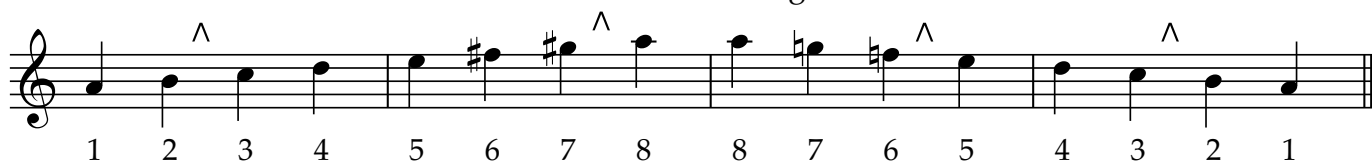
Ren mollskala (vanligast) har alltid halvton mellan ton 2 och 3 samt 5 och 6. Här är det utmärkt med "tätt-ihop-tecken". Skriv dit dem som hjälp i andra rena mollskalor.

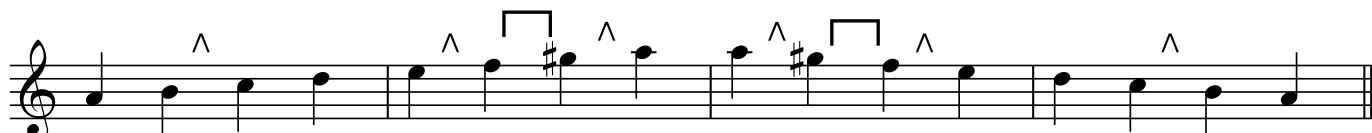
Molltreklangen (ackordet) består också av 1:a, 3:e och 5:e tonen i skalan - tredje tonen är låg.

Melodisk mollskala är olika på väg upp och ner. 6:e och 7:e tonen är höjda på väg upp. Halvton mellan ton 2 och 3 samt 7 och 8. Sedan "vanligt" mellan 6 och 5 samt 3 och 2 på väg ner. Melodisk moll låter bra och känns ofta naturligt i en melodi - därav namnet.

Harmonisk mollskala (vanligast) har höjd 7:e ton, halvton mellan ton 2 och 3 samt 7 och 8. Det blir extra långt mellan ton 6 och 7 - här utmärkt med "långt-ifrån-tecken". Harmonisk moll låter lite annorlunda och är vanligt i flera länders folkmusik.

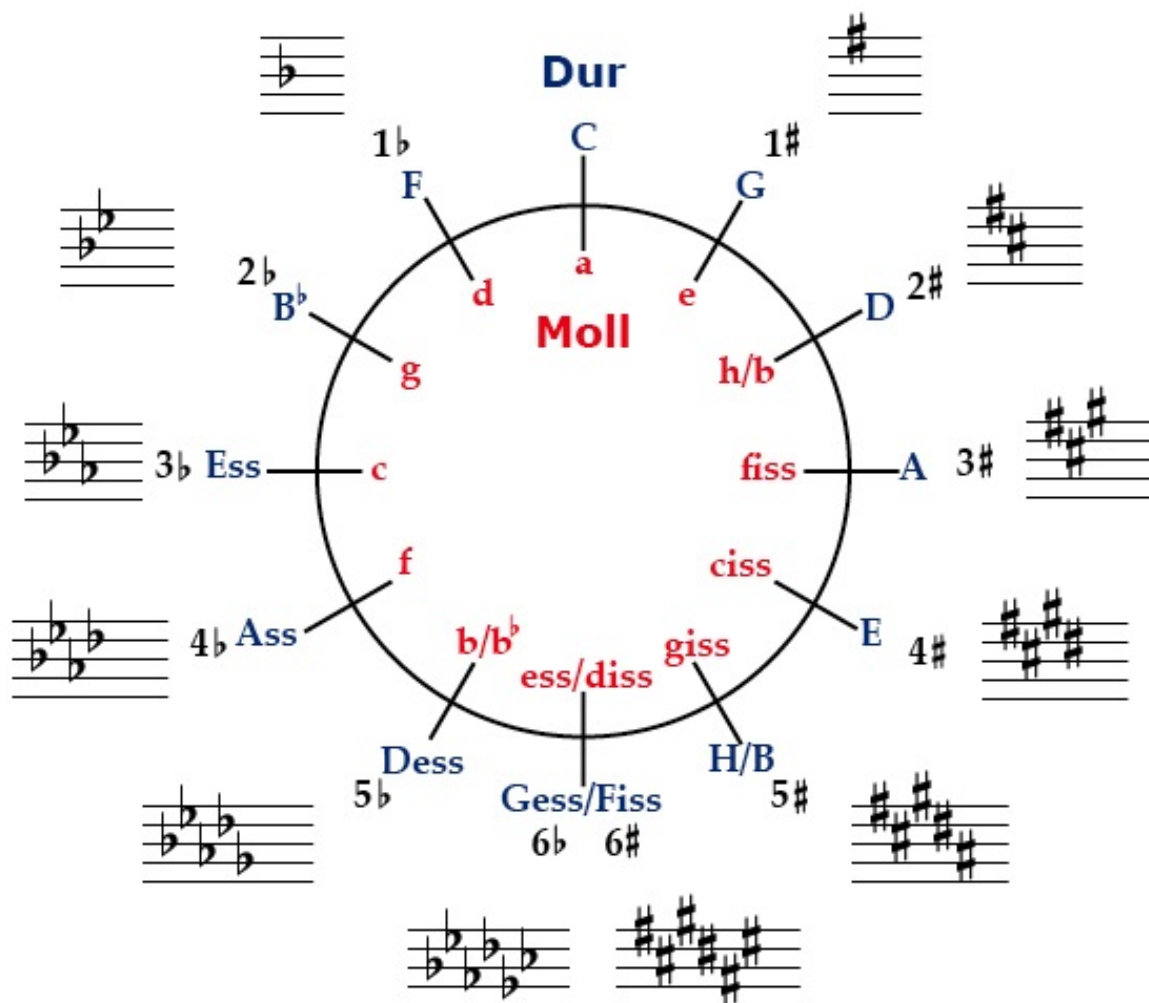
Tonarter

Skalans uppbyggnad är samma i alla tonarter men för att få halvtonerna på rätt ställe använder man förtecknen t ex för att 3:e och 4:e tonen i G-durskalan ska bli halvtön så höjer man tonen F till F#.

Varje durtonart har en parallelltonart i moll som ligger en liten ters ner.

Kvintcirkeln - tonarterna ligger på kvintavstånd från varandra

Det gör också förtecknen # (räkna 5 steg upp) 1 Fiss, 2 C#, 3 G#, 5 A#, 6 E#
b (räkna 5 steg ner) 1 Bess, 2 Eb, 3 Ab, 4 Db, 5 Gb, 6 Cb

Kom-ihåg-ramsa för #-tonarterna:
Giv Dem Alla En Bit Fisk

Kom-ihåg-ramsa för b-tonarterna:
Frosten Bestal Esters Astrar Dess Gestalt

D-DUR SKALA - "Nyckelpiga"

D D D D E E E E F# F# F# F# G G G G
 □ ▽ □ ▽ □ ▽ □ ▽ 2 2 2 2 3 3 3 3
 D0 0 0 0 1 1 1 1 2 2 2 2 3 3 3 3

A A A A B B B B C# C# C# C# D D D D
 A0 0 0 0 1 1 1 1 2 2 2 2 3 3 3 3

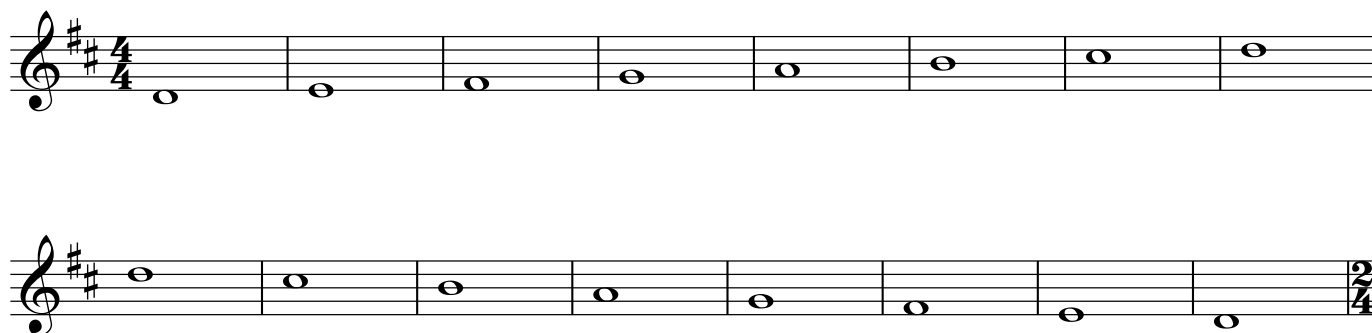
D D D D C# C# C# C# B B B B A A A A
 3 3 3 3 2 2 2 2 1 1 1 1 0 0 0 0

G G G G F# F# F# F# E E E E D D D D
 D3 3 3 3 2 2 2 2 1 1 1 1 0 0 0 0

"Min fiol"

"Spela"

Helnot - "jättelångsam"

"Å vad jag är jättehungrig"

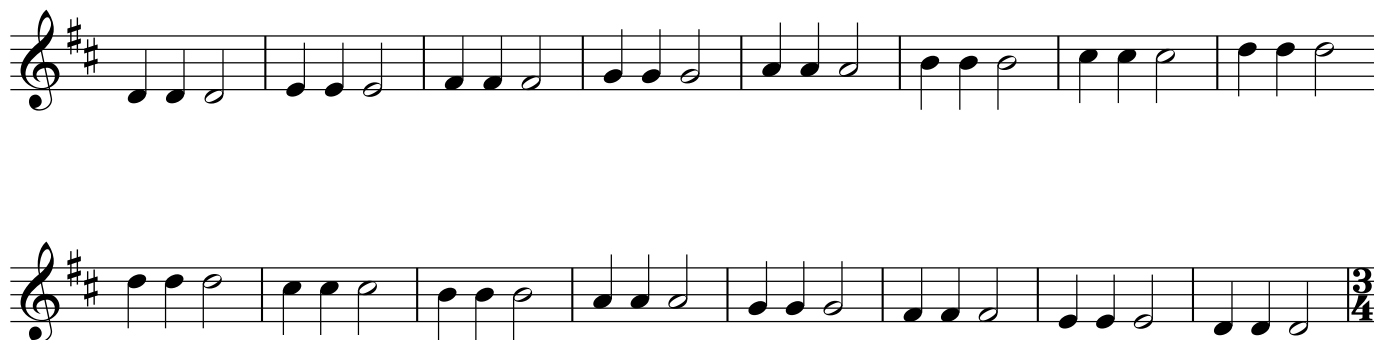

"Hel, halv, halv"

"Halv, halv, hel"

3

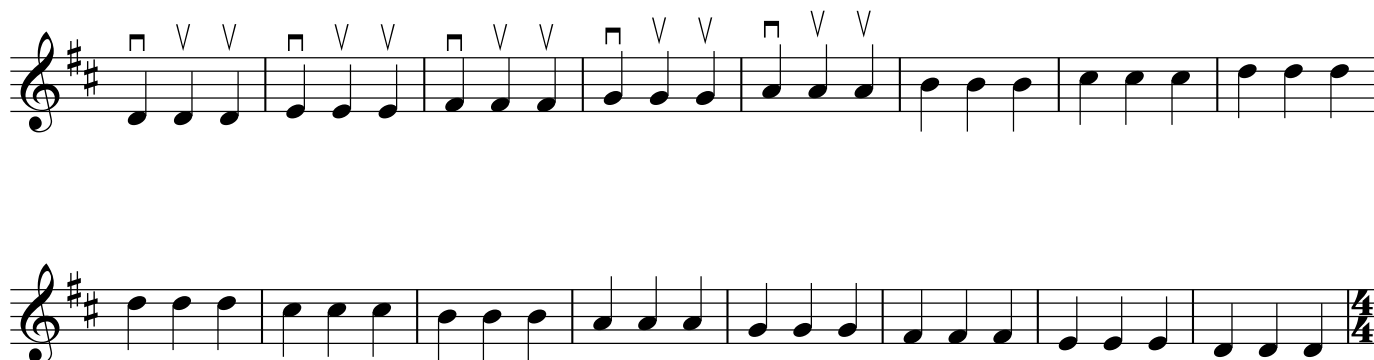
Sicilianorytm - "Amsterdam"

"Långsam, lätt"

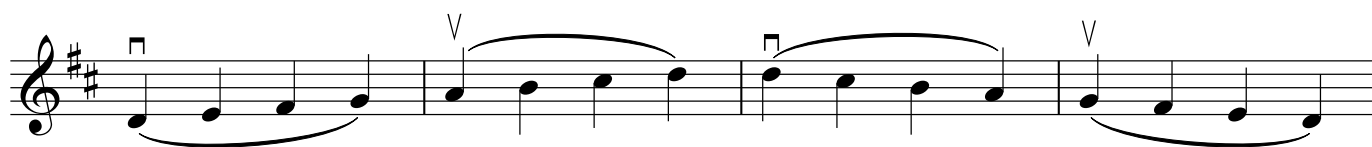
Valstakt - "Ner, upp, upp"

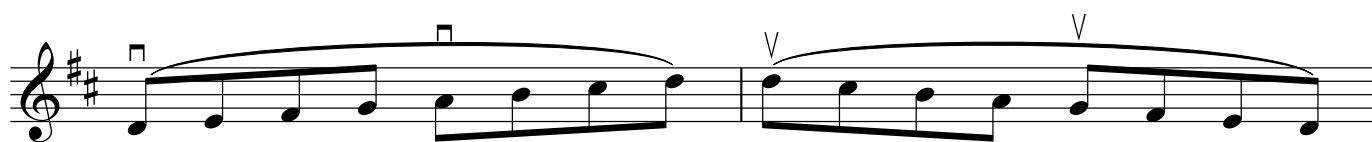
Legato 2&2

Legato 4&4

Legato 8&8

Legato med punkteringar

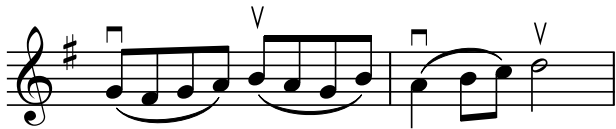

ÖVA PÅ VILKEN SKALA DU VILL OCH
HITTA GÄRNA PÅ EGNA VARIATIONER!

Stråkarter och spelsätt

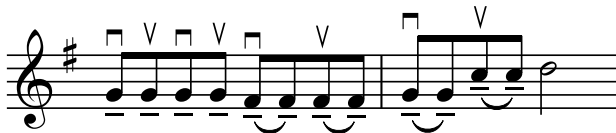
Detaché: vanliga skilda stråk

Legato: tonerna i bågen i samma stråk utan stopp

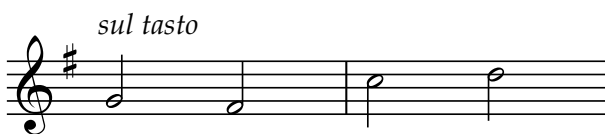
Staccato: korta toner med luft mellan
Spiccato: hoppande stråk

Portato: tätt utan luft men avsatta i samma stråk

Martellato: stråket startar med ett tryck, accent

Sul tasto: nära greppbrädan, luftig mjuk ton

Sul ponticello: nära stallet, isig spöklik ton

Tremolo: mycket snabba korta stråk (nära spetsen)

pizzicato=knäpp

vänsterhandspizzicato

Flageolet:
nudda med fingret,
flöjtläk övertön

col legno=spela med
träsidan på stråken

Tempo-Puls-Nyanser-Uttryck

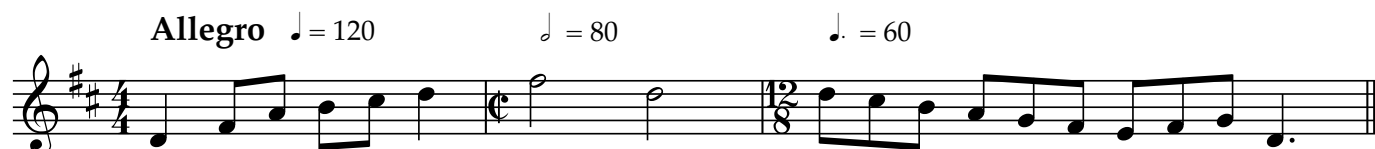

Tempobeteckningar:

Grave – allvarligt, tungt
Largo, Largetto/Larghetto – brett, långsamt
Lento – långsamt
Adagio – sakta
Andante – lugnt gående
Andantino – något rörligare än *andante*
Moderato – måttligt fort
Allegretto – något lugnare än *allegro*
Allegro – glatt, hastigt
Vivace – livligt
Presto – mycket hastigt
Prestissimo – så snabbt som möjligt

Nyanser:

ppp (piano pianissimo) – ytterst svagt
pp (pianissimo) – mycket svagt
p (piano) – svagt
mp (mezzopiano) – medelsvagt
mf (mezzoforte) – medelstarkt
f (forte) – starkt
ff (fortissimo) – mycket starkt
fff (forte fortissimo) – ytterst starkt
fp (fortepiano) – först starkt, därefter direkt svagt
sf (sforzando, sforzato) – mycket stark betoning
cresc. (crescendo) – tilltagande styrka

dim. (diminuendo) – avtagande styrka

Tempo= anger hur snabbt du ska spela, tempo kan anges i slag per minut.
 60= ett slag i sekunden, 120= två slag i sekunden

Tempot kan också anges med en tempobeteckning som t ex. allegro

Puls=hur du räknar / stampar takten, t ex på fjärdedel, halvnot eller punkterad not.

Uttryck= anger hur/med vilken känsla du ska spela. Några exempel på uttryck:

<i>a tempo</i> – i tempo	<i>animato</i> - besjälad	<i>a piacere</i> - efter behag
<i>cantabile</i> – sångbart	<i>con fuoco</i> – eldigt	<i>con moto</i> – rörligt
<i>dolce</i> – ljuvt	<i>espressivo</i> – uttrycksfullt	<i>giocosu</i> – skämtsamt, lustigt
<i>grazioso</i> – graciöst, behagfullt	<i>leggiere</i> – lätt	<i>liberamente</i> – fritt
<i>morendo</i> – bortdöende	<i>rallentando</i> – långsammare	<i>risoluto</i> – beslutsamt, "resolut"
<i>rubato</i> – fritt, eg. "stulet"	<i>sostenuto</i> – uthållet	<i>subito</i> – plötsligt

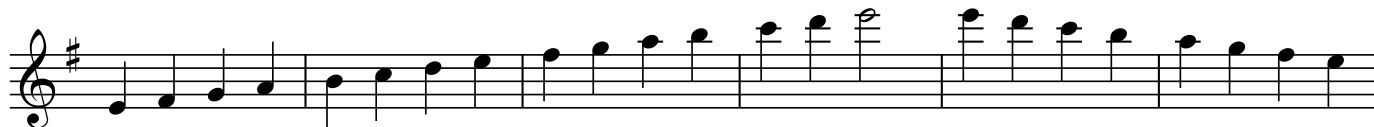
C-dur, A-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

G-dur, E-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

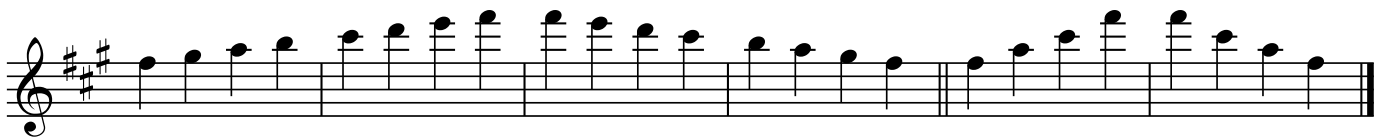
D-dur, B-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

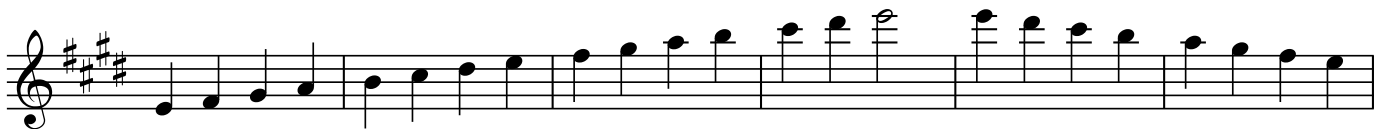
A-dur, F#-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

E-dur, C#-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

B-dur, G#-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

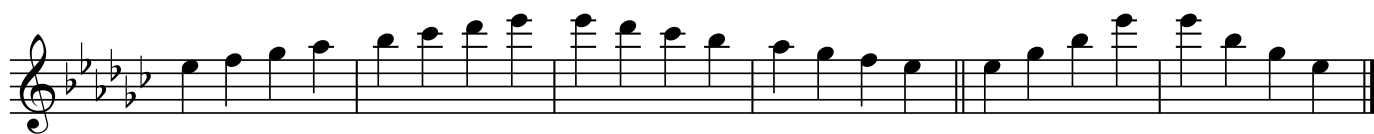
F#-dur, D#-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

GB-dur, Eb-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

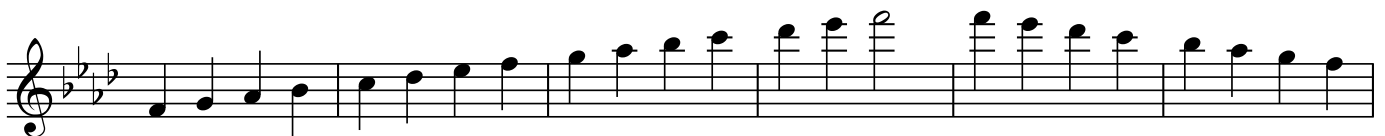
Db-dur, Bb-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

Ab-dur, F-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

Eb-dur, C-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

Bb-dur, G-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

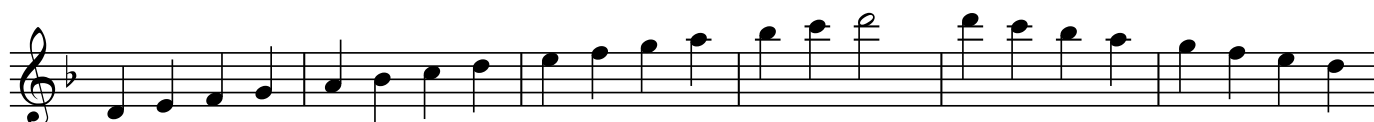
7

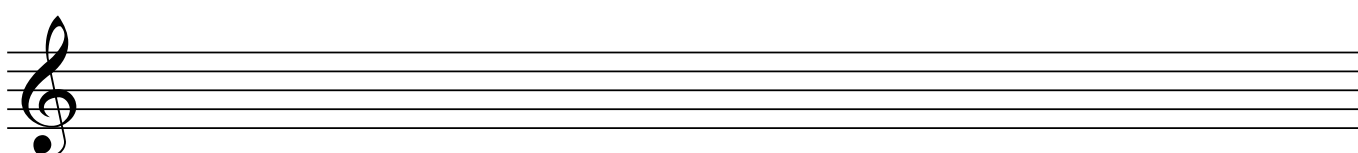
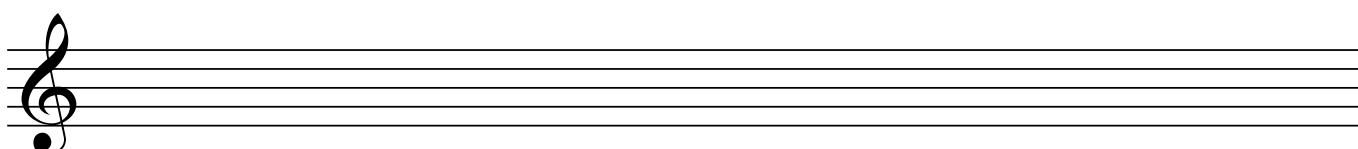
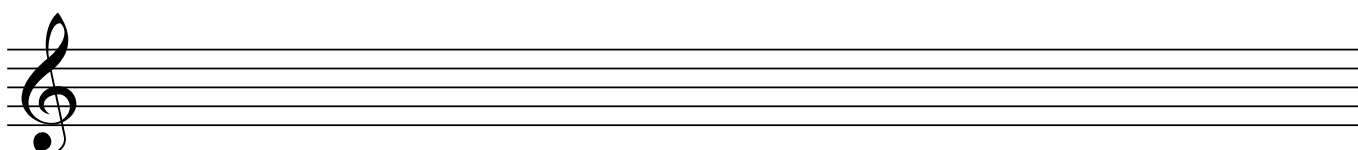
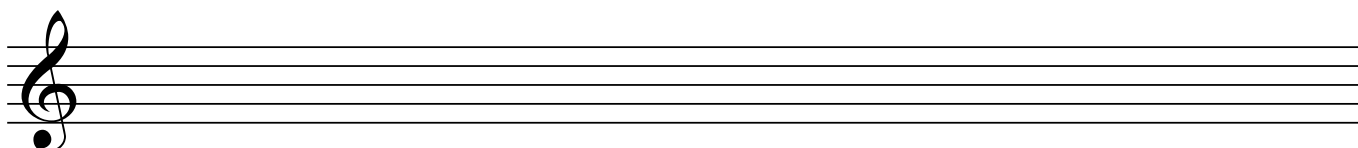
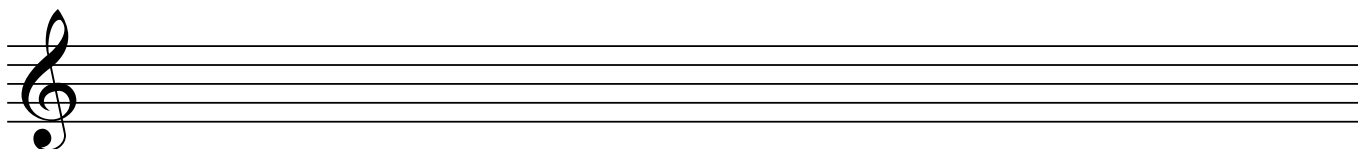
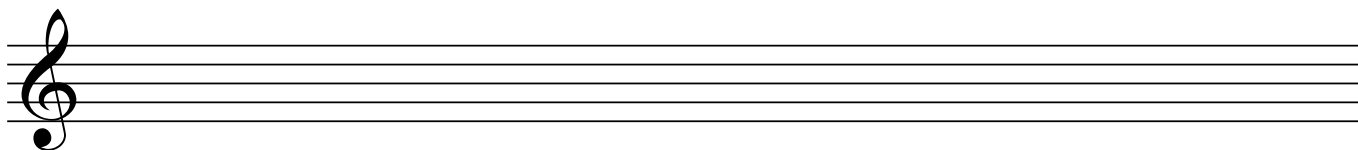
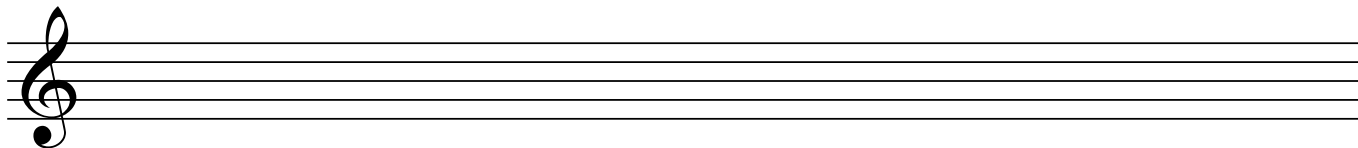
Musical notation for the first staff of the piece, showing a treble clef, key signature of one flat (B-flat), and a sequence of eighth and quarter notes.

F-dur, D-moll

Skriv gärna ut tonnamn och vid behov fingersättning och tätt ihop-tecken.
Spela med olika variationer, prova att ändra mollskalan till melodisk eller harmonisk.

_____

A page of ten blank musical staves, each with a treble clef. The staves are arranged vertically, with a horizontal line above the first staff. Each staff consists of five horizontal lines and a treble clef on the left side.

BRA
ATT
HA
BOK
FÖR

VIOLINISTER

- INNEHÅLL
- VÄLLNING • GREPPÖVNING
- VIBRATO • TONNAMN
- NOTVÄRDEN • TAKTARTER
- INTERVALL • TONARTER
- SKALORS UPPBYGGNAD
- D-DUR MED VARIATIONER
- STRÅKARTER • SPELSÄTT
- TEMPO • PULS
- NYANSER • UTTRYCK
- ALLA SKALOR &
TREKLÄNGER I DUR & MOL

FRI ATT SPRIDA & KOPIERA

AV: Hanna M Westesson

VIOLINLÄRARE PÅ KULTURSKOLAN I RELLERBORG
DENNA BOK & ANDRA NOTER FINNS GRATIS PÅ

[WWW.hannamade.com](http://www.hannamade.com)

MEJLA MIG GÄRNA PÅ
hmw@hannamade.com